

LUND UNIVERSITY
School of Economics and Management

Barnarbete

– ur ett rättshistoriskt perspektiv

Hedvig Prahl

HARH16
Kandidatuppsats i handelsrätt
15 högskolepoäng
HT 2019

Handledare:
Andreas Inghammar

Innehållsförteckning

1. Förkortningar	3
2. Sammanfattning	3
3. Inledning	4
3.2 Syfte och frågeställning	5
3.3 Avgränsningar	6
3.4 Metod och material	6
3.5 Disposition	8
3.6 Vem räknas som barn?	8
3.7 Vad är arbete?	9
4. Barnarbete genom tiderna	9
4.1 1800-talet	9
4.2 1900-talet	11
5. Rättsligt material idag	14
5.1 ILO:s konvention nummer 182	15
5.2 FN:s Barnkonvention	16
5.3 Arbetsmiljölagen (1977: 1160)	18
5.4 Arbetstidslagen (1982:673)	19
5.5 Skollagen (2010:800)	20
5.6 AFS 2012:3 Minderårigas arbetsmiljö	21
5.6.1 Arbetsmiljöverkets vägledning till föreskrifterna	22
5.6.2 Yngre barn 0–13 år	23
5.6.3 Äldre barn 13–16 år	24
5.6.4 Ungdomar 16–18 år	25
6. Analys	26
6.1 Barnarbete genom tiderna	26
6.2 Rättsligt material idag	27
7. Slutsats	29
8. Summary	31
Käll- och litteraturförteckning	32

1. Förkortningar

AML – Arbetsmiljölagen

AFS – Arbetsmiljöverkets föreskrifter

DS – Departementsserien

FN – Förenta nationerna

ILO – International Labour organization

SOU – Statens offentliga utredningar

UNICEF – United Nations International Children Emergency Fund

2. Sammanfattning

Barnarbete har funnits sedan urminnes tider över hela världen. Lagstiftning och andra regler har successivt växt fram i syfte att skydda barn från de hot och faror arbetslivet kan medföra. Jag vill undersöka hur regleringen och utvecklingen kring barnarbete har skett under drygt två sekel samt hur rättsläget ser ut i Sverige idag. Denna uppsats kommer besvara två frågeställningar. Frågeställningarna är *Under vilka förutsättningar kan minderåriga i Sverige förvärvsarbeta idag?* Och *Hur har lagstiftning och rättsligt material rörande barnarbete i Sverige utvecklats under de senaste tvåhundra åren?*

Barn delas in i åldersgrupper och varje åldersgrupp har olika förutsättningar för att få arbeta. Det finns lagstiftning för olika former av arbetsuppgifter, arbetstider, viloperioder och skolplikten beroende på vilken ålder barnet är i. Den första lagstiftningen gällande barnarbete i Sverige infördes redan under 1700-talet men efterlevnaden var dålig och lagen följdes i minsta möjliga mån. Utvecklingen har sedan successivt varit positiv och ytterligare lagstiftning och reglering har införts om utnyttjandet av barn i arbetslivet.

3. Inledning

Runt om i världen är det många barn som arbetar långa och hårda arbetsdagar under fruktansvärda villkor.¹ UNICEF arbetar aktivt med att stoppa barnarbetet, bland annat genom att påverka regeringar, lagstiftningar och försöka se till att alla barn kan gå i skolan.² På vissa håll i världen ökar fortfarande siffran på hur många barn som arbetar.³ En av de största anledningar till att barn tvingas arbeta är att föräldrarna inte har råd att försörja familjen utan barnens hjälp, barn tvingas därför arbeta istället för att gå i skolan.⁴ År 2000 var det 245 miljoner barn som arbetade runt om i världen.⁵ Sedan dess har antalet sjunkit till 168 miljoner arbetande barn enligt en rapport från ILO 2015.⁶ I dagsläget är det ungefär 13 procent av alla världens barn i 5–14 års åldern som arbetar. I de fattigaste länderna är ungefär hälften av de barn som arbetar mellan 5–11 år gamla.⁷ Cirka 85 miljoner barn arbetar med farliga arbeten, vilket definieras som arbete som hotar säkerheten, hälsan och som kan skada barnets utveckling på ett allvarligt sätt.⁸ Då många barn utför arbete i hemmet och på gatan försämrar garantin på att få ett säkert resultat över hur många barn det faktiskt är som arbetar i världen.⁹ En annan faktor som påverkar resultatet över hur många barn som utför arbete är att de flesta länder inte samlar in någon statistik över barnarbete, detta på grund av att de inte vill inse att barnarbete existerar i den omfattningen som det faktiskt gör i deras land.¹⁰ Där det finns högst antal barn arbetande enligt statistiken är söder om Sahara i Afrika, där 28 procent av alla barn i åldern 5 till 14 år arbetar. I Sydasiens är det 12 procent av alla barn som utför arbete.¹¹ Skolan är en faktor som påverkar hur och i vilken utsträckning barn arbetar. I många fattiga länder saknas tillräckliga resurser för att ha en fungerande skola. I de länderna är det oftast brist på skolor, lärare och undervisningsmaterial. Barn får därför ingen, eller en otillräcklig, utbildning som leder till att barnet sedan inte kan få ett ordentligt arbete.¹² Barnarbete

¹ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

² UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

³ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

⁴ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

⁵ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

⁶ ILO. World report on child labor 2015. https://www.ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_358969/lang--en/index.htm (hämtad 2019-11-27)

⁷ ILO. World report on child labor 2015. https://www.ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_358969/lang--en/index.htm (hämtad 2019-11-27)

⁸ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

⁹ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

¹⁰ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

¹¹ ILO. Marking progress against child labour. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_221513.pdf (hämtad 2019-12-17)

¹² UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-28)

förekommer inte enbart i fattiga länder, det försiggår runt om i hela världen även i de rikaste länderna.¹³

I Sverige existerar inte problematiken kring barnarbete i samma utsträckning som i många andra länder, de flesta barn går i skolan under veckodagarna och är lediga på helgen. Allt barnarbete är inte förbjudet i Sverige men med nutidens lagar och regler som finns att förhålla sig till begränsas riskerna för att barn ska bli utnyttjade i arbetslivet. Sveriges regering arbetar aktivt för att barnarbete ska vara begränsat och att barnarbete av farlig karaktär ska förbli förbjudet. I SOU 2011:57 framgår det att de grundläggande rättigheterna enligt den europeiska unionens stadga innehåller reglering och vägledning som ska tas i beaktning i arbetslivet. Stadgan innehåller krav på veckovila, arbetsförhållanden och den maximala arbetstiden, oberoende vilken åldern arbetstagaren är i. Stadgan berör till vilken grad ungdomar får anta arbete och i vilken ålder ett barn måste vara för att få arbeta. Ett arbete får inte störa skolgången och en ungdom som har en anställning ska arbeta under villkor som är anpassade till dennes ålder. De ska skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och hälsofaror som kan finnas på en arbetsplats. Barn och ungdomar ska även skyddas mot arbete som på något sätt kan störa deras moraliska eller sociala utveckling. Med bland annat dessa faktorer i beaktande begränsas all form av barnarbete i Sverige.¹⁴

3.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att definiera, klargöra och redovisa hur barnarbete regleras i Sverige idag och under vilka förutsättningar barn får lov att anta arbete. Ett ytterligare syfte är att studera regleringens framväxt sedan början på 1800-talet. För att nå målet med uppsatsen utgår jag ifrån följande två frågeställningar:

- Under vilka förutsättningar kan minderåriga i Sverige förvärvsarbeta idag?
- Hur har lagstiftning och rättsligt material rörande barnarbete i Sverige utvecklats under de senaste tvåhundra åren?

¹³ UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

¹⁴ SOU 2011:57. En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner

3.3 Avgränsningar

I inledningen har jag valt att ta med övergripande information om barnarbete i världen för att det skapar en större förståelse för problematiken som råder kring barnarbete. Det hjälper även till att ge en bredare bild av reglering och lagstiftning som finns i Sverige rörande barnarbete. Jag har sedan valt att avgränsa resten av mitt arbete från barnarbete i världen och enbart fokusera på barnarbete i Sverige. Detta har jag gjort för att barnarbete utanför Sveriges gränser inte är relevant för mina frågeställningar. Jag har även valt att avgränsa arbetet från tiden innan 1800-talet, eftersom lagstiftningen innan 1800-talet är alltför knaper och dess källor bedömer jag inte vara tillräckligt tillförlitliga.

3.4 Metod och material

Metod har olika betydelse när det kommer till rättsvetenskap, en vanlig beskrivning av metod är tillvägagångssättet under sökningen efter det rättsliga materialet som kommer behandlas.¹⁵ För att kunna besvara mina frågeställningar och på så sätt nå syftet med uppsatsen använder jag mig av rättsdogmatisk metod. Rättsdogmatisk metod fastställer gällande rätt med hjälp av rättskällor.¹⁶ Enligt Alexander Peczenik som var professorer i allmän rättslära, kan rättskällorna delas in i tre grupper.¹⁷ Första indelningen består främst av nationell lagstiftning och är material som ska beaktas vid lagtolkning. Andra indelningen är material som bör beaktas vid lagtolkning och består framför allt av prejudikat och förarbeten. Tredje indelningen är material som får beaktas vid lagtolkning och består av bland annat doktrin, lagförslag och privata uttalanden av riksdagsmän eller stadsråd. I en förenkling kan det beskrivas som så att lagtext har företräde över förarbeten och prejudikat. Förarbeten och prejudikat har i sin tur företräde framför doktrin och lagförslag.¹⁸

Vid lagtolkning är det viktigt att förstå det bakomliggande syftet lagstiftaren hade när lagregeln inrättades. Förarbeten är inte rättsligt bindande men hjälper till att förstå lagens syfte och ändamål.¹⁹ Därför är förarbete av stor vikt i detta arbete där lagstiftning och rättsligt material kring barnarbete ska beskrivas, systematiseras samt tolkas.²⁰ Doktrin i form av lagkommentarer kommer också användas. Föreskrifter i form av AFS har också använts i de

¹⁵ Sandgren, Claes. Om teoribildning och rättsvetenskap. JT 2004. s 308

¹⁶ Sandgren, Claes. Om empiri och rättsvetenskap. JT 1995/96

¹⁷ Peczenik, Alexander. Juridikens metodproblem. 2 uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag AB 1974. s. 49.

¹⁸ Peczenik, Alexander. Juridikens metodproblem. 2 uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag AB 1974. s. 50–51.

¹⁹ Peczenik, Alexander. Juridikens metodproblem. 2 uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag AB 1974. s. 109

²⁰ Holm, Anders & Kellgren, Jan. Att skriva uppsats i rättsvetenskap – råd och reflektioner. Polen: Pozkal 2007. Författarna och Studentlitteratur 2007. s. 47

fall de förtydligar rättsreglerna.²¹ Internationellt material som konventioner som berör barnarbete kommer även behandlas i denna uppsats. Konventioners ställning i det nationella rättssystemet vid ratificering skiljer sig åt mellan konventionsstaterna. I länder som har monistiska rättssystem beaktas konventionen som en del av den nationella lagstiftningen, medans i länder med dualistiska rättssystem ses inte konventionen som en del av den nationella lagstiftningen vid ratificering.²² Sverige har ett dualistiskt rättssystem och konventionerna blir därför inte gällande rätt vid ratificering.²³ När Sverige ratificerar en konvention blir den juridiskt bindande för staten,²⁴ vilket betyder att konventionen fungerar som riktlinjer. Riktlinjer som landet ska förhålla sig till i det mån det går i förhållande med den nationella lagstiftningen.²⁵ En ratificerad konvention i Sverige har inte samma status som nationell lagstiftning och skulle konflikt uppstå mellan en konvention och nationell lagstiftning har den nationella lagstiftningen företräde.²⁶ För att en konvention ska kunna tillämpas direkt måste den skrivas in i nationell lagstiftning, vilket huvudsakligen görs genom transformering eller inkorporering.²⁷

För att uppnå syftet att se utvecklingen som skett kring barnarbete samt hur barnarbete regleras idag, undersöktes först äldre lagstiftning och rättsligt material. Bland annat 1846 års hantverks- och fabriksordning, 1912 års arbetsskyddslag, kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten och lagförslag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. Efter det undersöktes lagar som är gällande i nutid så som arbetsmiljölagen, arbetstidslagen och skollagen. Därefter undersöktes förarbeten till nys nämnda lagar och lagkommentarer på de paragrafer som berör minderårigas arbete i arbetsmiljölagen och arbetstidslagen. Konventioner från FN och ILO som berör barnarbete undersöktes också, bland annat FN:s barnkonvention som nu mera är inkorporerad som svensk lagstiftning.²⁸ Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS) om minderårigas arbetsmiljö som är

²¹ Melander, Jan & Samuelsson, Joel. Tolkning och tillämpning. 2 uppl. Uppsala: Författarna och Iustus Förlag AB, 2003. s. 32

²² Danelius, Hans. *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. 3 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2007 s. 33

²³ Riksdagens protokoll 2013/14:124. Torsdagen den 12 juni. s.7

²⁴ Regeringen. Vad är mänskliga rättigheter. 2018. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/> (hämtad 2020-05-16)

²⁵ Melander, Jan & Samuelsson, Joel. Tolkning och tillämpning. 2 uppl. Uppsala: Författarna och Iustus Förlag AB, 2003. s. 34–35, 47 – 48.

²⁶ Dir. 2013:35. s.3–4.

²⁷ UNICEF. Vad menas med inkorporering och transformering. <https://unicef.se/fragor/vad-menas-med-inkorporering-och-transformering> (hämtad 2020-05-16)

²⁸ Regeringskansliet. Idag blir barnkonventionen svensk lag. 2020.

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/01/idag-blir-barnkonventionen-svensk-lag/> (hämtad 2020-05-18)

framtagen för att se till att de krav som finns i arbetsmiljölagen uppfylls,²⁹ används i stor utsträckning i denna uppsats. Detta för att föreskriften innehåller utförliga detaljer om arbetsmiljö.³⁰ Vägledningen till ovan nämnd föreskrift användes för hjälp till att tolka och tydliggöra regleringen kring barnarbete i olika åldrar. Det finns inga relevanta rättsfall för denna uppsats och därav är inte rättspraxis en del av uppsatsens material.

3.5 Disposition

Avsnitt 3.6 kommer definiera vem som räknas som barn och avsnitt 3.7 kommer definiera vad som räknas som arbete. Kapitel 4 är indelat i två underrubriker, vilka är 4.1 1800-talet och 4.2 1900-talet och kommer ta upp lagstiftning och reglering av barnarbete under dessa århundraden. Kapitel 5 kommer ta upp det rättsliga material som finns om barnarbete i Sverige idag. Kapitlet är indelat i flera olika underrubriker för att ge en tydlig och klar bild över vilket rättsmaterial som redovisas. Först kommer kapitel 5 beröra konventioner, sedan lagar och till sist föreskrift där det i underrubriker redogörs för barnarbete i olika åldrar. I kapitel 6 kommer en analys av de saker som tagits upp i kapitel 4 och 5. Analysen är uppdelad i två underrubriker för att det tydligt ska framgå vilken del av materialet i kapitel 4 och 5 det är som analyseras. Kapitel 7 innehåller en slutsats av vad jag kommit fram till genom att analysera materialet i uppsatsen.

3.6 Vem räknas som barn?

Ålder avgör vem som är barn och vem som är vuxen. När det kommer till forskning används en åldersgräns på 18 år för att räknas som barn.³¹ Enligt arbetsrättslig lagstiftning så som arbetsmiljölagen, räknas ett barn vara någon som är under 18 år³² och enligt FN:s barnkonvention är gränsen för vem som räknas som barn också 18 år.³³ ”Minderårig” är en vanligt förekommande benämning på ett barn som arbetar. Med minderårig menas alla som är under 18 år.³⁴ När det kommer till arbete finns det olika gränser inom begreppet barn och minderåriga som sätts av föreskrifter av arbetsmiljöverket.³⁵ Dessa gränser följer till viss del

²⁹ Regeringen. Arbetsmiljöverket. <https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/arbetsmiljoverket/> (hämtad 2020-05-16)

³⁰ Arbetsmiljöverket. Lagar och andra regler om arbetsmiljö. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/lagar-och-regler-om-arbetsmiljo/> (hämtad 2020-05-18)

³¹ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. s.22

³² 5 kapitlet 1 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

³³ DS 2019:23. s.11.

³⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*.

³⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*.

skollagstiftningen³⁶ och delas upp i tre åldersgrupper: yngre barn som är 0–13 år, äldre barn som är 13–16 år och ungdomar som är 16–18 år.³⁷

3.7 Vad är arbete?

Definitionen av arbete, närmare bestämt, barnarbete som kommer användas i denna uppsats är definitionen av UNICEF och ILO. För att något ska klassas som barnarbete ska någon av följande faktorer vara uppfyllda: 1. Allt arbete som utförs av barn som är 5–11 år. 2. Ett barn i åldern 12–14 år som utför ett arbete som är avlönat och på mer än fjorton timmar i veckan. 3. Hushållsarbete om mer än tjugoåtta timmar i veckan för barn i åldrarna 12–15 år, betalt eller obetalt. 4. All form av arbete som kan anses vara skadligt för barns hälsa, säkerhet eller psykiska utveckling. 5. Arbete som påverkar barnets skolgång.³⁸ Ett exempel på arbete som inte räknas som barnarbete är om en 13 åring hjälper till i familjens hem eller lantbruk några timmar i veckan.³⁹

4. Barnarbete genom tiderna

För drygt ett sekel sedan bestod största delen av ett barns vardag av arbete. Skola och skolgång var en förhållandevis liten del av barnets uppväxt.⁴⁰ I det här kapitlet redogörs lagstiftningens utveckling under de senaste 200 åren.

4.1 1800-talet

Under 1800-talet fanns det många fabriksägare vilket ledde till att konkurrensen på arbetsmarknaden var hög och det tvingade i princip alla, inklusive de som var motståndare till barnarbete, att anställa barn för att ha möjlighet att fortsätta vara framgångsrika företagsägare.⁴¹ En annan faktor som bidrog till barnarbetet under 1800-talet var de låga lönerna som fanns i allmänhet. Arbetslösheten var hög och levnadsförhållandena var därför svåra. För att ha råd att leva tvingades de flesta föräldrar att sätta sina barn i arbete.⁴² Mot

³⁶ Skollagen (2010:800).

³⁷ Arbetsmiljöverket. Så får barn och ungdomar arbeta. 2015.

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/broschyrer/sa-far-barn-och-ungdomar-arbeta-broschyr-adi043.pdf> (hämtad 2019-11-21)

³⁸ UNICEF. Fakta om barnarbete. 2018. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-14)

³⁹ UNICEF. Fakta om barnarbete. 2018. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-14)

⁴⁰ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. s.17

⁴¹ Bjurman, Eva Lis och Olsson, Lars. *Barnarbete och arbetarbarn*. Stockholm: Nordiska Museet, 1979. s.16

⁴² Bjurman, Eva Lis och Olsson, Lars. *Barnarbete och arbetarbarn*. Stockholm: Nordiska Museet, 1979. s.16

mitten på 1800-talet infördes lagstiftning för att begränsa barns användande i arbete.⁴³ En del av lagstiftningen som infördes under första halvan av 1800-talet var 1846 års hantverks- och fabriksordning,⁴⁴ med den lagen infördes en minimiålder på 12 år för arbete inom hantverk, manufaktur och arbete i fabriker.⁴⁵ År 1881 lagstiftades det en hel del kring barnarbete.⁴⁶ 1881 års förordning angående minderårigas användande i arbete vid fabrik och hantverk innehöll bestämmelser och reglering kring arbetstid för minderåriga.⁴⁷ Det fastslogs att minderåriga i åldern 14 – 18 år fick arbeta högst tio timmar om dygnet och arbetet fick inte utföras mellan klockan 20.00 på kvällen och 06.00 på morgonen. För de minderåriga som gick i skolan skulle skolgången prioriteras och arbetet fick inte ske när den minderåriga hade planerad skolundervisning. Undantag för detta var dock att en arbetsgivare hade rätt att kräva att barnet skulle arbeta under schemalagd undervisning om barnet behövdes på arbetsplatsen.⁴⁸ 1881 års förordning angående minderårigas användande i arbete vid fabrik och hantverk kan ses som den första egentliga arbetarskyddsförfattning som infördes, år 1889 trädde en mera allmängiltig arbetarskyddslagstiftning i kraft. Denna arbetsskyddslagstiftning gällde fram till år 1912 då den ersattes av en lag om arbetarskydd.⁴⁹

Under 1880-talet kom arbetarskyddskommittén med lagförslaget till lag angående minderårigas och kvinnors användande i arbete.⁵⁰ 1 § innehöll ålder på de som lagen kunde tillämpas på. Där framgick det att lagen var tillämplig på minderåriga. Med minderåriga menades den som är under 18 år gammal.⁵¹ 2 § reglerade arbetstiderna. I 2 § mom.1 framgår det att arbete inte fick utföras efter 21.00 på kvällen eller tidigare än 05.00 på morgonen av minderåriga.⁵² 2 § mom. 2. Beskrev att en minderårig mellan 12 och 13 år fick lov att användas i arbete i upp till sex timmar om dagen. Minderåriga i åldern 13–14 år fick användas i arbete i högst tio timmar om dygnet och minderåriga i åldern 14–18 år fick arbeta högst elva timmar om dygnet.⁵³ Ett undantag var att minderåriga under 15 år fick lov att arbeta upp till elva timmar under ett dygn om det var inom bland annat handel, bageri och arbete utomhus.

⁴³ Yrkesinspektionen. 1890 – 1940. Stockholm: Statens reproduktionsanstalt, 1940. s.15

⁴⁴Fabriks- och handtverks-ordning, af kongl. Maj:t i nåder fastställd den 22 december 1846.

⁴⁵ Fabriks- och handtverks-ordning, af kongl. Maj:t i nåder fastställd den 22 december 1846.

⁴⁶ Ohlininstitutet. Sverige: Reformen. <http://ohlininstitutet.se/liberala-biblioteket/sverige-reformer/> (hämtad 2019-12-10)

⁴⁷ AF KOMITÉN. *Betänkande. Förordningen den 18 november 1881. Minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering.* Stockholm 1892: Kungliga boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner 1892. s. 86.

⁴⁸ AF KOMITÉN. *Betänkande. Förordningen den 18 november 1881. Minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering.* Stockholm 1892: Kungliga boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner 1892. S.86

⁴⁹ Gullberg, Hans & Rundqvist, Karl-Ingvar. *Arbetsmiljölagen i lydelse den 1 juli 2018: kommentarer och författningar.* 18. uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik Ab. 2018.

⁵⁰ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s.223

⁵¹ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s.223

⁵² AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s. 224

⁵³ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s.224–225

Arbetet var dock tvunget att ske under dagen och oberoende av ålder så fick inga minderåriga arbeta under nattetid som är beskrivet i 2 § mom.1.⁵⁴ Den första obligatoriska skolgången för barn kom år 1842⁵⁵ och 3 § berörde skolundervisningen. I 3 § mom. 1. Framgår det att en 12-åring måste ha ett avgångsbetyg från folkskolan eller ett intyg som styrkte att den minderåriga fick lov att lämna skolan för att få lov att utföra arbete. I 3 § mom. 2. Framgår det att en som är 13 år eller äldre var tvungen att ha inhämtat minimikunskaper från folkskolan för att få anställning.⁵⁶ 7 § reglerade yrken som ansågs vara hälsofarliga för en minderårig. Om ett yrke ansågs vara hälsofarligt eller synnerligen ansträngande för en minderårig fick detta arbete inte utföras av den minderåriga.⁵⁷ Det var fortfarande vissa branscher som stod utanför lagstiftningen och inte påverkades av de nya reglerna. Bruksindustrier och sågverk var två branscher som undantogs från regleringen.⁵⁸ Dessa två industrier var de som hade flest barn och unga i arbete. Tillsammans sysselsatte de nästan en tredjedel av alla minderåriga som utförde någon form av arbete.⁵⁹

4.2 1900-talet

År 1912 lagstiftades en arbetarskyddslag⁶⁰ som ledde till att branscherna som stod utanför lagstiftningen från 1800-talet också skulle räknas in i arbetsskyddslagen och reglerna kring barnarbete stärktes ytterligare.⁶¹ Detta ledde till att det fanns en åldersgräns för barnarbete på 12 år i de flesta branscher. Inom industriellt arbete var det en åldersgräns på 13 år för pojkar och 14 år för flickor. Arbetstiden var samma som den varit innan den nya lagstiftningen, det vill säga sex timmar om dagen för 12-åringar och tio timmar om dagen för barn i åldern 13–18 år.⁶² Det fanns dock undantag som gjorde det möjligt för företagsägare inom gruvor, järnverk och sågverk att ha barn i åldern 14–18 år arbetande upp till tolv timmar om dagen.⁶³

Arbete som klassades som riskabelt och farligt fick fler och tydligare regler än vad lättare arbete hade. Reglerna kring farligt arbete infördes också betydligt tidigare än lagar och regler

⁵⁴ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s.224–225

⁵⁵Sveriges riksdag. 1842: Folkskolan införs i Sverige. <https://www.riksdagen.se/sv/valet-2018/riksdagsvalet-i-undervisningen/demokratis-historia/demokratilinj/1842folkskolan-infors-i-sverige.-stora-delar-av-folket-far-nu-lara-sig-lasa-och-skriva--men-manga-romer-och-samer-saknar-mojlighet-att-ga-i-skolan/> (hämtad 2019-12-16)

⁵⁶ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s. 225

⁵⁷ AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete. s. 227–228

⁵⁸ Yrkesinspektionen. *1890 – 1940*. Stockholm: Statens reproduktionsanstalt, 1940. S. 17

⁵⁹ Bjurman, Eva Lis och Olsson, Lars. *Barnarbete och arbetarbarn*. Stockholm: Nordiska Museet, 1979.

⁶⁰ Arbetsskyddslagen (1912:206).

⁶¹ Arbetsmiljöverket. Historik-Arbetsskydd nu och då. <https://www.av.se/om-oss/125-ars-jubileum/#55> (hämtad 2019-12-10)

⁶² Arbetsskyddslagen (1912:206).

⁶³ Bjurman, Eva Lis och Olsson, Lars. *Barnarbete och arbetarbarn*. Stockholm: Nordiska Museet, 1979. s. 22-23, 28.

som även innefattade lättare arbete.⁶⁴ De arbete som var skadliga eller farliga för minderåriga fick tidigt speciella regler som arbetsgivarna var tvungna att förhålla sig till, exempel på detta är arbete i gruvor och stenbrott.⁶⁵ Redan under 1930-talet kom de första reglerna och lagarna som innehöll listor på förbud mot olika arbete som ansågs farliga.⁶⁶ Dessa listor utökades sedan succesivt. Listorna innehöll bland annat förbud mot att anställa barn till arbete med något som innehöll farliga ämnen, såsom kemikalier och bekämpningsmedel.⁶⁷ Barn fick inte heller anställas inom livsmedelsindustrin, eftersom denna typ av arbete innebar flera farliga verktyg, såsom sågar och skärmaskiner.⁶⁸

Runt år 1950 hände två viktiga saker som påverkade barnarbetet. Det första var att det infördes en nioårig skolgång för alla barn i hela Sverige.⁶⁹ Det andra var att barnbidraget kom 1948 och utdelades till alla familjer med barn upp till 16 år. Barnbidraget var helt oberoende av föräldrarnas inkomst eller ställning i samhället.⁷⁰ Den femton års period som sedan följde har mer och mer påverkat barns rätt att vara barn. Bland annat genom att den obligatoriska skolgången höjdes till nio år, vilket ledde till att barn blev äldre innan det kunde arbeta fulltid⁷¹ och genom arbetarskyddslagstiftningen som stiftades år 1949.⁷²

Arbetskyddslagstiftningen införde regler om barnarbete och kapitel fyra innehöll särskilda bestämmelser om minderårigas användande i arbete.⁷³ Åldern för att få arbeta heltid höjdes successivt och vissa typer av arbeten och arbetsuppgifter förbjöds helt för unga att utföra.⁷⁴ Lagstiftningen gällde från början enbart heltidsarbete och inte arbete som utfördes under lov eller på helger.⁷⁵

Under perioden 1950-talet till 2000-talet var det i största mån 1949 års arbetarskyddslag⁷⁶ och 1949 års arbetskyddskungörelse⁷⁷ som reglerade de ungas arbete.⁷⁸ År 1977 kom AML.⁷⁹ Den nya lagen införde en högre åldersgräns, det var en gräns på 16 år för att få arbeta och ha en

⁶⁴ Kungörelse (1930:344) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten.

⁶⁵ 4 kap 24 § arbetskyddslagen (1949:1).

⁶⁶ Kungörelse (1930:344) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten.

⁶⁷ Kungörelse (1949:209) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten. Företeckning enl 1 §.

⁶⁸ Kungörelse (1949:209) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten. Företeckning enl 1 §.

⁶⁹ Riksarkivet. Grundskolan införs. <https://riksarkivet.se/grundskolan-infors> (hämtad 2019-12-11)

⁷⁰ Barnbidrag. Barnbidragets Historia. <https://barnbidrag.info/barnbidragets-historia/> (hämtad 2019-12-10)

⁷¹ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. s.21

⁷² Arbetskyddslagen (1949:1).

⁷³ 4 kap arbetsskyddslagen (1949:1).

⁷⁴ 1 § kungörelse (1949:209) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten.

⁷⁵ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. s.21

⁷⁶ Arbetskyddslagen (1949:1).

⁷⁷ Kungörelse (1949:208) om Arbetsskydd.

⁷⁸ SOU 1955:41. *Arbetarskyddsutredningens betänkande*.

⁷⁹ 5 kap 1–5 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160).

anställning.⁸⁰ Lagtexten var överlag generell och inte till någon större hjälp eller ledning i tillämpningen på barn i arbetslivet.⁸¹ Detaljerna för barnarbete och hur det skulle regleras överlämnades därför till arbetskyddsstyrelsen att utforma och utfärda.⁸² Under 1980-talet infördes regler kring arbete som innebar belastning för ett barn och förbud mot att barn skulle arbeta ensamt med arbetsuppgifter som ansågs vara farliga.⁸³ Lagarna kring barns arbete inom jordbruk och i hemmet har reglerats och sett annorlunda ut från andra former av arbetet enda fram till år 1980.⁸⁴ Arbete i hemmet såsom barnpassning och städning reglerades inte som de andra formerna av lättare arbete och blev inte en del av arbetsskyddslagstiftningen förrän år 1996.⁸⁵ Arbete i hemmet har därför setts som tillåtet, accepterat och lämpligt för ett barn att utföra.⁸⁶ Åldersgränsen för lättare arbete som var väldigt flexibel blev satt till 13 år under 1990-talet när Sverige gick med i EU. Detta på grund av EU-direktiv 94/33/EG⁸⁷ som ledde till att Sverige var tvunget att anpassa regelverket år 1996. Med grund i EU-direktiv 94/33/EG lagstiftades det att lägsta ålder för ett barn att utföra arbete är när de har fyllt 13 år.⁸⁸ Sverige införde ett undantag till den nya lagstiftningen. Undantaget innebar att det specificerades vissa typer av arbeten som ansågs vara av lättare karaktär, vilket gjorde det möjligt för arbetsgivare att anställa barn som inte fyllt 13 år till den typen av arbete.⁸⁹

⁸⁰ 5 kap 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

⁸¹ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. s.38

⁸² AFS 1980:13 *Minderåriga i arbetslivet*.

⁸³ AFS 1982:3. *Ensamarbete*.

⁸⁴ Motion 1986/87: U536. *Åtgärder mot barnarbete*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/atgarder-mot-barnarbete_GA02u536 (hämtad 2019-12-17)

⁸⁵ AFS 1996:1. *Minderåriga i arbetslivet*.

⁸⁶ Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008. S.46

⁸⁷ Rådets direktiv 94/33/EG. *Om skydd av minderåriga i arbetslivet*.

⁸⁸ Rådets direktiv 94/33/EG. *Om skydd av minderåriga i arbetslivet*.

⁸⁹ AFS 1996:1. S.8. *Minderåriga i arbetslivet*.

5. Rättsligt material idag

Det finns få större lagsamlingar som reglerar och begränsar de ungas arbete. Det är bland annat 1977 års arbetsmiljölag⁹⁰ och arbetstidslagen från år 1982.⁹¹ De här två lagarna är generella och gäller för alla arbetare oberoende av ålder. Kapitel 5 AML inriktar sig på minderåriga och bestämmelser kring deras arbete.⁹² Även skollagen är en del av regleringen kring barnarbete och har varit det sedan folkskolestadgan kom år 1842 och innebar obligatorisk skolplikt.⁹³ Skollagen kapitel 7 reglerar skolplikten och barns rätt att gå i skolan. Skolplikten innebär att barn inom ett visst åldersintervall ska delta i skolans verksamhet.⁹⁴ I den svenska lagstiftningen finns dock få kapitel som berör enbart minderåriga och regleringen av minderårigas arbete påverkas därför i stor del av bland annat föreskrifter och konventioner. FN:s barnkonvention är ett internationellt avtal som är juridiskt och rättsligt bindande i Sverige där konventionen har blivit antagen som en del av lagstiftningen.⁹⁵ Även i länder där konventionen inte är inkorporerad i lagstiftningen fungerar den som en norm och har därför en stor påverkan på länder runt om i hela världen.⁹⁶ Barnkonventionen arbetar för att fastslå att barn är individer med egna rättigheter.⁹⁷ ILO:s konvention nummer 182 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete har Sverige valt att ratificera och den har därför en stor påverkan när det kommer till bestämmelser om barnarbete.⁹⁸

AFS 2012:3⁹⁹ är en föreskrift som används när det kommer till reglering av barnarbete. Det är en utförlig föreskrift om minderårigas arbetsmiljö och innehåller bland annat regler om hur människor som inte fyllt 18 år får lov att arbeta.¹⁰⁰ För att tillämpning av arbetsmiljölagen och AFS 2012:3 ska vara möjlig krävs det att den minderåriga är anställd av en arbetsgivare och inte utför arbetet på eget initiativ.¹⁰¹ Det krävs att det är yrkesmässigt och inte en del av en fritidssysselsättning.¹⁰² För att reda ut om det är yrkesmässigt utgår man ifrån om arbetet är

⁹⁰ Arbetsmiljölagen (1977:1160).

⁹¹ Arbetstidslagen (1982:673).

⁹² Arbetsmiljölagen (1977:1160).

⁹³ Sveriges Riksdag. 1842: Folkskolan införs i Sverige. <https://www.riksdagen.se/sv/valet-2018/riksdagsvalet-i-undervisningen/demokratins-historia/demokratilinjje/1842folkskolan-infors-i-sverige.-stora-delar-av-folket-far-nu-lara-sig-lasa-och-skriva--men-manga-romer-och-samer-saknar-mojlighet-att-ga-i-skolan./> (hämtad 2019-11-26)

⁹⁴ 7 kap skollagen (2010:800).

⁹⁵ Lag (2018:1197) om förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

⁹⁶ UNICEF. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen> (hämtad 2019-11-25)

⁹⁷ UNICEF. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen> (hämtad 2019-11-25)

⁹⁸ ILO:s konvention, nr 182, om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete.

⁹⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*

¹⁰⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*.

¹⁰¹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

¹⁰² AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

avlönat, om det finns prestationskrav, om arbetet utförs regelbundet och om det är varaktigt.¹⁰³ Finns det ett anställningskontrakt är det formellt ett arbete som är yrkesmässig och den minderårige är då skyddad av arbetsmiljölagen samt AFS 2012:3.¹⁰⁴ Exempel på utförda arbetsuppgifter som inte går under lagar eller föreskrifter är enstaka arbeten på idrottsevenemang och kortare period av försäljning av jultidningar eller liknande.¹⁰⁵ Minderåriga som utför praktik som en del av sin undervisning omfattas alltid av föreskrifterna och är inte bundna till kraven om att arbetet ska utföras yrkesmässigt.¹⁰⁶ Nedan kommer en redogörelse av materialet där konvention som är övergripande kommer först, sedan nationell lagstiftning och till sist föreskrift.

5.1 ILO:s konvention nummer 182

ILO är FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor¹⁰⁷ och bildades år 1919.¹⁰⁸ ILO fungerar som ett trepartsorgan för regeringar, arbetsgivare och fackföreningar för att få de tre parter att arbeta gemensamt för bättre levnadsförhållanden och social rättvisa. För närvarande är det 187 länder som är medlemmar i ILO och Sverige är ett av medlemsländerna. ILO:s konventioner är juridiska och politiska verktyg som ska reglera de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet. I nuläget har ILO 190 konventioner, varje konvention är ett rättsligt dokument innehållande reglering kring arbetsmarknad, social välfärd eller mänskliga rättigheter i arbetslivet. När ett land som är medlem väljer att ratificera en konvention innebär det att landet formellt åtagit sig att tillämpa bestämmelserna som konventionen innehåller.¹⁰⁹ Ett medlemsland behöver alltså inte binda sig till konventionerna om de inte vill. Det finns dock åtta stycken kärnkonventioner som blir juridiskt bindande när ett land blir medlem. Medlemslandet behöver respektera och genomföra de grundläggande rättigheterna.¹¹⁰ I de grundläggande rättigheterna framgår det att barnarbete ska avskaffas och varje medlemsland måste förhålla sig till detta. När det kommer

¹⁰³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

¹⁰⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

¹⁰⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

¹⁰⁶ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö* 2 §.

¹⁰⁷ DS 2001:10. s. 44

¹⁰⁸ Landsorganisationen i Sverige. Internationella arbetstagarorganisationen (ILO). Tillgänglig: https://www.lo.se/start/internationellt/internationella_arbetsorganisationen_ilo (hämtad 2020-01-20)

¹⁰⁹ Landsorganisationen i Sverige. Internationella arbetstagarorganisationen (ILO). Tillgänglig: https://www.lo.se/start/internationellt/internationella_arbetsorganisationen_ilo (hämtad 2020-01-20)

¹¹⁰ Landsorganisationen i Sverige. Internationella arbetstagarorganisationen (ILO). Tillgänglig: https://www.lo.se/start/internationellt/internationella_arbetsorganisationen_ilo (hämtad 2020-01-20)

till vägledning och reglering av barnarbete har Sverige även valt att ratificera ILO:s konvention nummer 182.¹¹¹

ILO:s konvention nummer 182 verkar för att avskaffa barnarbete och införa förbud samt omedelbara åtgärder gentemot barnarbete som är av de värsta formerna. Med det värsta formerna av barnarbete menas arbete som i sin natur kan skada barnets hälsa eller säkerhet.¹¹² Exempel är arbete som tvångsrekrytering, rekrytering till väpnade konflikter, slaveri, försäljning av barn samt användning av barn i narkotikahandel eller drogtillverkning.¹¹³ Denna konvention gäller alla barn, det vill säga alla som är under 18 år gamla. I artikel 1 framgår det att varje land som blir medlem och som antar denna konvention omedelbart ska införa åtgärder som på så effektivt sätt som möjligt inför förbud mot den värsta formen av barnarbete.¹¹⁴

5.2 FN:s Barnkonvention

FN arbetar för att skydda de mänskliga rättigheterna, detta görs via konventioner. Om ett land har ratificerat en konvention så har de automatiskt ingått avtal som innebär att landet ska agera utifrån konventionen och dess innehåll. Landet måste se över sina lagar och ändra i dessa om det behövs för att följa konventionen. Varje land som ratificerar en konvention har dock rätt att reservera sig mot konventionen. Det är många länder som använder sig av denna rätt och det leder i många fall till att innehållet i konventionen förändras och konventionens syfte inte blir det som var tänkt från början. En konvention är inte juridiskt bindande för de stater som valt att anta den. Konventionen fungerar istället som ett moraliskt åtagande. I dagsläget finns det tjugofem olika konventioner som antagits av FN:s generalförsamling, där konventionen om barnets rättigheter är en av dem.¹¹⁵ Sverige antog FN:s barnkonvention den

¹¹¹ Prop. 2000/01:93. *ILO:s konvention och rekommendation om de värsta formerna av barnarbete*. Tillgänglig: https://www5-infotorg-se.ludwig.lub.lu.se/rb/MainServlet?query=hitdoc&q=%2522barnarbete%2522%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253ASFSA02%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253ASFST02%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AREGR02%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AKKV102%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AEPDF02%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253ATRD103%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AHRD102%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AFRD102%2B%2BANDNOT%2Bmeta.collection%253AKRD102&sf=OS&db=ALLA&the=-I&filter=&desc=Fria+s%C3%B6kord+%28barnarbete%29&rID=1579508551085&start=1&index=15&id=Prop_2000_01_93_B0&docType=prop#firstHilited (hämtad 2020-01-20)

¹¹² ILO:s konvention, nr 182, om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete.

¹¹³ Prop. 2000/01:93. *ILO:s konvention och rekommendation om de värsta formerna av barnarbete*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ilos-konvention-och-rekommendation-om-de-varsta_GO0393/html (hämtad 2019-12-12)

¹¹⁴ ILO:s konvention, nr 182, om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete.

¹¹⁵ FN-förbundet. Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna. <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-med-manskliga-rattigheter/sa-skyddar-fn-de-manskliga-rattigheterna/> (hämtad 2020-01-21)

26 januari 1990 och innehållet i konventionen trädde i kraft den 29 juni 1990.¹¹⁶ Från 1990 tills 1 januari 2020 har barnkonventionen varit ett moraliskt åtagande för Sverige. Den 1 januari 2020 blev konventionen till lag, detta ledde till att domstolar och rättstillämpare ska utgå från barnens rättigheter ett barn har i enlighet med barnkonventionen.¹¹⁷ En av tankarna bakom inkorporeringen var att skapa goda förutsättningar för ett fortsatt arbete mot att tillgodose barnens rättigheter.¹¹⁸ Som lag ska även konventionen bidra till att barnens rättigheter får en starkare ställning och blir till ett starkare juridiskt verktyg. I med att lagen trädde i kraft den 1 januari 2020 måste domstolar och andra myndigheter nu förhålla sig till barnkonventionen. Det innebär att tjänstemän och beslutsfattare ska använda sig av konventionen som en grund när det kommer till att fatta beslut rörande barn. En fördel med att anta barnkonventionen som lag är att den får en högre status och kommer ha företräde vid konflikt mellan konventionen och författningar av mindre värde. Detta ska i sin tur leda till att barnets rättigheter prioriteras och skyddas i större utsträckning än vad det gjorts fram till 1 januari 2020.¹¹⁹

FN:s barnkonvention innehåller 54 artiklar där varje artikel utgör en viktig del i barns rättigheter. Det finns fyra grundläggande principer som alltid ska följas. Det är alla barn har samma rättigheter och lika värde, barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, alla barn har rätt till liv och utveckling, samt alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.¹²⁰ Konventionen gäller för alla som är under 18 år. Viktiga punkter i konventionen som rör barnarbete är nummer 24: Barnens rätt till den bästa hälsan som är möjlig och traditionella normer eller seder ska avskaffas om de är skadliga för ett barn. Nummer 28: Det ska vara obligatorisk och gratis skolgång som är tillgänglig för alla barn att delta i. Nummer 31: Barn har rätt till fritid där de kan leka och vila. Nummer 32: Barn ska skyddas mot att bli utnyttjade ekonomiskt och får inte arbeta med sådant som på något sätt är skadligt eller hindrar barnets skolgång. Varje enskilt land ska ta sitt ansvar och arbeta för att uppfylla barnens rättigheter. Om det behövs så ska stater gå samman och inleda ett internationellt samarbete. Det är Unicefs uppgift att arbeta för att FN konventionen efterlevs.¹²¹

¹¹⁶Ohchr. Treaty bodies Treaties.

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN (hämtad 2020-01-21)

¹¹⁷Regeringskansliet. Barnkonventionen som svensk lag. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag/> (hämtad 2020-01-21)

¹¹⁸ Prop. 2017/18:186. s. 2.

¹¹⁹ SOU 2016:19. s. 22.

¹²⁰ UNICEF. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen> (hämtad 2019-11-25)

¹²¹ UNICEF. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> (hämtad 2019-11-25)

5.3 Arbetsmiljölagen (1977: 1160)

AML är en ramlag och innehåller grundläggande regler om arbetsmiljö.¹²² Till lagen ansluter arbetsmiljöförordningen¹²³ som innehåller arbetsmiljöverket befogenhet att utföra föreskrifter som komplement till stöd för lagen.¹²⁴ AML infördes av Sveriges riksdag år 1977. I proposition 1976/77:149 framgår det att AML ska omfatta i princip alla former av arbete och vara allmängiltig. Lagförslaget innebar att det skulle införas en helt ny reglering i jämförelse med den som fanns. AML skulle verka som en ny arbetarskyddslag och frågor som berör hälsorisker i arbetslivet skulle få en tydligare och starkare reglering. Lagförslaget innebar att arbetsgivaren ska vidta åtgärder för att förhindra att anställda utsätts för ohälsa eller olycka på en arbetsplats. Arbetsgivaren ska ta hänsyn till alla anställdas olika kapacitet att utföra arbete och därefter bedöma om personen är lämplig att utföra arbetsuppgifterna med det skyddet som finns på arbetsplatsen.¹²⁵ Lagförslaget innehöll även nya regler om de minderårigas arbetstider, det innebar bland annat att nya regler skulle antas gällande raster, pauser samt veckovila. Åldern för att anta arbete föreslogs att höjas då skolplikten längd hade ökat och arbetet fick inte störa skolgången. Skyddsreglerna har utformats med mål att ungdomar inte får stängas ute från arbetslivet, det vill säga att ungdomar i övre tonåren ska kunna utföra arbete men detta ska ske under strikta och skyddade former.¹²⁶

I regeringens proposition 1989/90:60 föreslogs det att Sverige skulle ratificera ILO:s konvention 138 om minimiålder för att få utföra arbete. För att detta skulle vara möjligt föreslogs det att arbetsmiljölagens regler kring minderåriga skulle kompletteras och en lägsta åldersgräns på 13 år för att utföra arbete skulle införas. Ändringarna i lagen skulle även leda till att minderåriga som arbetar utan en anställning skulle inkluderas och på så sätt skulle AML bli tillämplig även på dem.¹²⁷ Med minderåriga som arbetar utan anställning menas bland annat en minderårig anlitad som uppdragstagare eller utför arbete på eget initiativ.¹²⁸ Vidare föreslogs det att åldern för att utföra arbete skulle vara 16 år och skolplikten skulle vara fullgjord men att undantag som bland annat leder till att den som fyllt 13 år får lov att utföra

¹²² Gullberg, Hans & Rundqvist, Karl-Ingvar. *Arbetsmiljölagen i lydelse den 1 juli 2018: kommentarer och författningar*. 18. uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik Ab. 2018.

¹²³ Arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

¹²⁴ Gullberg, Hans & Rundqvist, Karl-Ingvar. *Arbetsmiljölagen i lydelse den 1 juli 2018: kommentarer och författningar*. 18. uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik Ab. 2018.

¹²⁵ Prop. 1976/77:149. s. 1–2.

¹²⁶ Prop. 1976/77:149. s. 3.

¹²⁷ Prop. 1989/90:60. s. 1.

¹²⁸ Blyme, Hans, Arbetsmiljölagen (1977:1160) kommentaren till 5 kap. 2 §, Karnov.

lättare arbete så länge det inte är skadligt för den minderåriga eller påverkar dennes utveckling och skolgång.¹²⁹

Enligt 1 § arbetsmiljölagen är alla som är under 18 år minderåriga.¹³⁰ I 5 kapitlet 2 § AML beskrivs att en minderårig inte får anställas eller anlitas som arbetstagare före det kalender år denne fyller 16 år och har fullgjort skolplikten.¹³¹ En som är 13 år får lov att utföra lätt arbete som inte kan påverka den minderåriga skadligt, varken psykiskt eller fysiskt. Arbetet får inte heller störa skolgången.¹³² I 5 kapitlet 3 § AML finns begränsningar på vilken form av arbete som en minderårig får anlitas till och där framgår även att en minderårig inte får anställas eller anlitas som arbetstagare på ett arbete som har risk för olycksfall eller överansträngning. Minderåriga får inte heller utföra arbetet som kan ha skadlig påverkan på dennes hälsa eller utveckling.¹³³ Avsteg får göras till 2–3 §§ om Sverige skulle hamna i krig och det är nödvändigt för försvarets behov.¹³⁴

5.4 Arbetstidslagen (1982:673)

Arbetstidslagstiftningen som tidigare fanns inriktade sig på arbetstidens längd och inte på under vilka tider arbete skulle ske. Det reglerades istället i andra lagar så som arbetsskyddslagstiftningen och 1912 års lag om arbetsskydd, senare i 1949 års arbetsskyddslag, se kapitel 4.2 1900-talet.¹³⁵ När den nuvarande arbetstidslagen trädde i kraft den 1 januari 1993 var syftet med den att uppdatera den allmänna arbetstidslag som fanns från år 1970. Detta genom att utföra ändringar gällande begränsningar när det kom till att arbeta mertid och att arbetsgivaren skulle informera om en arbetstagares arbetstider i rimlig tid.¹³⁶ Under åren från 1993 fram tills idag har 27 av 38 paragrafer ändrats.¹³⁷ Den senaste ändringen var genom SFS 2014:660.¹³⁸

Arbetstidslagen reglerar hur mycket en arbetstagare oavsett ålder får lov att arbeta under ett dygn, under en vecka och under ett helt år. Regleringen gäller både den totala arbetstiden och

¹²⁹ Prop. 1989/90:60. s. 3

¹³⁰ 5 kap 1 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

¹³¹ 5 kap 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

¹³² 5 kap 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

¹³³ 5 kap 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

¹³⁴ 14a § arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

¹³⁵ Ewaldsson, Per, Gullberg, Hans & Rundqvist, Kar-Ingvar. *Arbetstidslagen i lydelse den 1 juli 2014: kommentarer och författningar*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB. 2014.

¹³⁶ Prop. 1981/82:154. s. 1–2.

¹³⁷ Paragraf. ändringar i arbetstidslag. <https://www.paragraf.nu/1982:673?from=2014:660> (hämtad 2020-01-23)

¹³⁸ Regeringskansliet. Regeringskansliets rättsdatabaser. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfsr?bet=1982:673> (hämtad 2020-01-23)

hur länge en arbetstagare får lov att utföra arbete i sträck under ett arbetspass.¹³⁹ I 3 § arbetstidslagen framgår det att genom kollektivavtal är det möjligt att avvika från arbetstiderna som finns samt att raster får bytas ut mot måltidsuppehåll.¹⁴⁰ 5 § behandlar ordinarie arbetstid och jourtid.¹⁴¹ 12 - 17 §§ innehåller bestämmelser om vila, pauser och ledighet.¹⁴² I 1 § hänvisar arbetstidslagen till 5 kapitlet 1 § arbetsmiljölagen när det kommer till specifika arbetstider för minderåriga.¹⁴³ I SOU 1981:5 framgår det att det ska vara ett fortsatt samarbete mellan AML och arbetstidslagen, och att AML ska hänvisa till arbetstidslagen. I utredning föreslogs dock att minderårigas arbete, till största del, fortsatt vara reglerat i AML med hjälp av föreskrifter.¹⁴⁴

5.5 Skollagen (2010:800)

Skollagen antogs år 2010 och är den lag som reglerar skolplikten och barnensskolgång i Sverige idag.¹⁴⁵ 7 kapitlet skollagen berör skolplikten och barnens rätt till utbildning.¹⁴⁶ 7 kapitlet 2 § skollagen redogör för vem som omfattas av skolplikten, vilket är alla barn som är bosatta i Sverige.¹⁴⁷ 7 kapitlet 3 § skollagen redogör för rätten till utbildning och innehåller bestämmelser om att alla barn enligt 7 kapitlet 2 § skollagen har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning.¹⁴⁸ Det är obligatoriskt att delta under skolundervisningen i grundskolan eller liknande.¹⁴⁹ Skolplikten gäller från förskolan, oftast det året ett barn fyller 6 år¹⁵⁰ och gäller sedan genom hela grundskolan, vilket är till det att barnet avslutar skolår nio.¹⁵¹

Propositionen till skollagen är väl genomarbetad och utförlig på många sätt. Den är på 1348 sidor och i kapitel 7 finns förslag som berör skolplikten. Förslagen innebar bland annat att ett barn skulle berättigas att frias från skolplikten om kraven som skulle uppfyllas under skolgången blir uppfyllda ett år tidigare än planerat. Det samma gäller på andra hållet, alltså

¹³⁹ 10b § arbetstidslagen (1982:673).

¹⁴⁰ 3 § arbetstidslagen (1982:673).

¹⁴¹ 5 § arbetstidslagen (1982:673).

¹⁴² 12–17 §§ arbetstidslagen (1982:673).

¹⁴³ 5 kap 1 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

¹⁴⁴ SOU 1981:5. s. 22.

¹⁴⁵ skollagen (2010:800).

¹⁴⁶ 7 kap skollagen (2010:800).

¹⁴⁷ 7 kap 2 § skollagen (2010:800).

¹⁴⁸ 7 kap 3 § skollagen (2010:800).

¹⁴⁹ 7 kap 4–9 §§ skollagen (2010:800).

¹⁵⁰ 7 kap 10 § skollagen (2010:800).

¹⁵¹ Skolverket. Skolplikt och rätt till utbildning. 2019. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning> (hämtad 2019-11-26)

att skolplikten förlängs med ett år om barnet inte har fullgjort det som krävs av skolan när skolplikten upphör. Förslagen innehöll också en betydligt utförligare beskrivning av vad som gällde för att ett barn skulle kunna befrias från obligatoriska moment i skolan om man jämförde med vad som redan fanns. Det skulle vara svårare för barn att bli befriade från skolgången och det skulle endast medges i undantagsfall där det fanns synnerliga skäl.¹⁵²

5.6 AFS 2012:3 Minderårigas arbetsmiljö

Syftet med arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2012:3 beskriv i 1 §, där står det att föreskrifterna är till för att förbygga olyckor, ohälsa och skydda de minderåriga från att få sämre förutsättningar när det gäller skolgång och utveckling.¹⁵³ Arbetstiderna samt arbetsuppgifterna för en minderårig påverkas av dennes ålder. Se underrubriker 5.6.2 – 5.6.4.2 för utförlig beskrivning av åldersgrupperna och vilka arbetstider samt arbetsuppgifter som gäller. 15 § – 23 § innehåller regler om särskilda arbetstider.¹⁵⁴ Arbetsmiljöverket kan göra undantag på arbetstiderna för minderåriga i alla åldrar om det exempel gäller ett idrottsevenemang eller uppträdande.¹⁵⁵ 16 § i föreskriften fastställer att minderåriga aldrig får arbeta mellan midnatt och klockan 05.00 på morgonen.¹⁵⁶ undantag till 16 § finns i 17 § där det framgår att vid särskilda skäl kan arbetsmiljöverket godkänna att minderåriga utför arbete på natten. Med särskilda skäl menas om det är arbete som ska utföras vid sportevenemang eller uppträdande inom kulturell eller konstnärlig verksamhet.¹⁵⁷ 18 § beskriver att minderåriga måste ha en paus på minst trettio minuter efter att ha arbetat i fyra och en halv timme i sträck.¹⁵⁸ 11 § hänvisar till de farliga arbeten som finns uppräddade i bilaga 1 i AFS 2012:3. Bilaga 1 innehåller arbeten som inte på några villkor får utföras av en minderårig. Det är bland annat arbetet med asbest, dykeriarbete, bevakningsarbete och transport av värdehandlingar eller pengar.¹⁵⁹ Enligt 9 § får inte minderåriga heller utföra några riskfyllda uppgifter ensamma. Med det menas bland annat arbete som utförs i en kvällsöppen butik eller kiosk där rånrisk och risk för överfall finns.¹⁶⁰ Huvudregel är att minderåriga aldrig får utföra de riskfyllda uppgifterna som finns i bilaga 1 i AFS 2012:3, om inte något av undantagen som finns är uppfyllda. För att undantaget ska vara tillämpligt krävs det att följande kriterier är

¹⁵² Prop. 2009/10:165. s. 284–285.

¹⁵³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 1 §.

¹⁵⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 15 – 23 §§.

¹⁵⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 17 §.

¹⁵⁶ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 16 §.

¹⁵⁷ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 17 §.

¹⁵⁸ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 18 §.

¹⁵⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 11 §.

¹⁶⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 9 §.

uppfylla: 1. Barnet räknas som ungdom, det vill säga är i en ålder från 16 år -18 år gammalt och 2. Att arbetsuppgifterna ingår i dennes utbildning och är en del av undervisningen.¹⁶¹ Ytligare ett undantag är det samma som från AML, det vill säga om Sverige skulle hamna i krig och det är nödvändigt för försvarets behov.¹⁶²

5.6.1 Arbetsmiljöverkets vägledning till föreskrifterna

Arbetsmiljöverkets dokument som heter vägledning till arbetsmiljöverkets föreskrifter är ett hjälpmedel som utförligare beskriver bestämmelserna om minderårigas arbetsmiljö i AFS 2012:3.¹⁶³ Det fastställer att föreskrifterna gäller och ska appliceras i all form av arbete som en minderårig utför.¹⁶⁴ Det enda föreskrifterna inte täcker är när arbete utförs som föreningsverksamhet, idrott samt om det är en hobby eller fritidssysselsättning.¹⁶⁵ I detta dokument specificeras branscherna som anses vara mest riskfyllda för en minderårig att arbeta inom. Branscherna det gäller är detaljhandeln där det förekommer tunga lyft. Inom detaljhandeln förkommer även kassaarbete och hantering av pengar som är ett ansvar som räknas som psykiskt påfrestande för en minderårig. Det är också inom hotell och restaurangbranschen, där det förekommer servering av alkoholhaltiga drycker och arbete i köket som kan medföra brännskador samt hantering av köksmaskiner som minderåriga inte får lov att arbeta med eller vid. Arbete inom vård- och omsorgsbranschen anses också vara ett riskfyllt arbete. Detta för att det kan innebära att ta hand om människor i kris och det då kan finnas risk för psykisk påfrestande. Smittorisken anses också vara en faktor som ska vägas in i avgörandet om arbetet kan utföras av en minderårig. Inom vård och omsorg får en minderårig aldrig utföra arbetsuppgifter som innebär att vårda dementa eller människor som lider av psykisk ohälsa. Inom byggbranschen finns risk för olyckor och ska en minderårig anställas på en sådan arbetsplats är kraven på tydliga instruktioner och säkerhetsrutiner högre än vanligt. Till sist anses även arbete inom industrin eller arbete på en verkstad som riskfyllt, detta bland annat på grund av att det förekommer användning av maskiner som inte får hanteras av en minderårig.¹⁶⁶

¹⁶¹ Arbetsmiljöverket. Arbetsuppgifter för minderåriga. 2015. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbetsgivarens-ansvar-for-arbetsmiljon/for-arbetsgivare-till-unga-i-arbetslivet/arbetsuppgifter-for-minderariga/> (hämtad 2019-12-03)

¹⁶² 14a § arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

¹⁶³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*.

¹⁶⁴ <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/bocker/om-minderarigas-arbetsmiljo-en-vagledning-till-foreskrifterna-afs201203-bok-h4532.pdf> (hämtad 2019-12-11)

¹⁶⁵ <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/bocker/om-minderarigas-arbetsmiljo-en-vagledning-till-foreskrifterna-afs201203-bok-h4532.pdf> (hämtad 2019-12-11)

¹⁶⁶ Arbetsmiljöverket. *Om minderårigas arbetsmiljö*. Stockholm: Leanders Grafiska 57372, 2013.

5.6.2 Yngre barn 0–13 år

Som huvudregel får yngre barn inte lov att utföra arbete.¹⁶⁷ Undantag finns i 12 § AFS 2012:3 och för att godkännas som ett arbete som barn får utföra ska arbetsuppgifterna vara väldigt lätta och ofarliga samt vara inom närmsta familjen.¹⁶⁸ Det får inte heller lov att finnas andra anställda för de uppgifter som barnet ska utföra.¹⁶⁹ För att yngre barn ska få lov att utföra någon form av arbete måste det finnas ett medgivande av vårdnadshavaren till barnet.¹⁷⁰

5.6.2.1 Arbetsuppgifter

Huvudregeln för barn i åldern 0–13 år är som nämnt i kapitel 5.6.2 att de inte får lov att utföra arbete. Det finns undantag på arbetsuppgifter som barn upp till 13 år får lov att ha.¹⁷¹ Det ska vara lättare och ofarliga arbetsuppgifter, det kan vara arbete så som försäljning av majblommor, vara statist eller skådespelare. För att få lov att arbeta som skådespelare måste barnet ha ett tillstånd från Arbetsmiljöverket.¹⁷²

5.6.2.2 Arbetstider

Yngre barn får inte arbeta mellan klockan 20.00 och 06.00.¹⁷³ De måste ha minst 14 timmars ledighet i sträck från arbete per dygn.¹⁷⁴ Under skolveckor får de utföra arbete i max två timmar om dagen de dagar de har schemalagt i skolan och totalt får det bli ett max på tolv timmar i veckan.¹⁷⁵ När det är lediga från skolan får de arbeta max sju timmar om dagen och totalt får det bli ett max på 35 timmar i veckan.¹⁷⁶ Ett undantag från detta är att inom familjen är det föräldrarna som avgör hur mycket arbete barnet får utföra i hemmet.¹⁷⁷ Minst två dagar i sträck varje vecka ska barnet ha en viloperiod från arbete, den sammanhängande vilan måste uppgå i minst 36 timmar och vilan måste ske när barnet inte är i skolan.¹⁷⁸ Under varje kalenderår måste det finnas en vila på minst fyra veckor som är sammanhängande, denna ledighet måste ligga utanför barnets undervisning.¹⁷⁹

¹⁶⁷ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 11 §.

¹⁶⁸ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 12 § mom.1.

¹⁶⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 12 § mom.1.

¹⁷⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 8 §.

¹⁷¹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 12 § mom.1.

¹⁷² AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 12 – 13 §§.

¹⁷³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 19 §.

¹⁷⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.1.

¹⁷⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.5.

¹⁷⁶ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.4.

¹⁷⁷ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 16 §.

¹⁷⁸ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.2.

¹⁷⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.3.

5.6.3. Äldre barn 13–16 år

Som huvudregel får äldre barn arbeta med lättare och ofarligt arbete men arbetet får inte innebära något stort ansvar eller vara fysiskt och psykiskt tungt.¹⁸⁰ De får inte utföra arbete med tunga lyft eller arbeta i miljöer där det finns risk för våld och konflikter.¹⁸¹ Precis som för yngre barn krävs det ett medgivande från vårdnadshavare för att äldre barn ska få lov att utföra arbete.¹⁸²

5.6.3.1 Arbetsuppgifter

Barn mellan 13 och 16 år får lov att arbeta med lättare arbetsuppgifter. Med lättare arbetsuppgifter menas till exempel att assistera i en kassa eller arbeta i en kiosk. Barnet får inte utsättas för arbete med farliga maskiner eller kemikalier.¹⁸³ Att arbetsuppgifterna inte får vara fysiskt eller psykiskt tunga står i 4 § AFS 2012:3.¹⁸⁴ Med det menas att äldre barn inte får ha arbetsuppgifter som innebär att ansvara för något värdefullt och de får inte utföra en uppgift som kan leda till att denne själv eller någon annan skadar sig.¹⁸⁵ Äldre barn får inte heller arbeta med försäljning av ålderreglerade varor så som tobak, snus och alkohol.¹⁸⁶

5.6.3.2 Arbetstider

Äldre barn får inte arbeta mellan klockan 20.00 och 06.00.¹⁸⁷ De måste ha minst 14 timmars ledighet i sträck från arbete per dygn.¹⁸⁸ Under skolveckor får de utföra arbete i max två timmar om dagen de dagar de har schemalagt i skolan och totalt får det bli ett max på tolv timmar i veckan.¹⁸⁹ När det är lediga från skolan får de arbeta max sju timmar om dagen och totalt får det bli ett max på 35 timmar i veckan.¹⁹⁰ Minst två dagar i sträck varje vecka ska barnet ha en viloperiod från arbete, den sammanhängande vilan måste uppgå i minst 36 timmar och vilan ska ske när barnet inte har schemalagt i skolan.¹⁹¹ Under varje kalenderår

¹⁸⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 14 §.

¹⁸¹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁸² AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 8 §.

¹⁸³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁸⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 4 §.

¹⁸⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 4 §.

¹⁸⁶ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 14 §.

¹⁸⁷ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 19 §.

¹⁸⁸ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.1.

¹⁸⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.5.

¹⁹⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.4.

¹⁹¹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.2.

måste det finnas en vila på minst fyra veckor som är sammanhängande, denna ledighet måste ligga utanför barnets undervisning.¹⁹²

5.6.4 Ungdomar 16–18 år

Ungdomar får utföra det flesta typer av arbete, dock inte arbeten av farlig karaktär och som kan innebära risker för barnet. Det finns dock undantag för detta,¹⁹³ ungdomar får lov att utföra riskfyllt arbete om arbetsuppgifterna ingår i undervisning och sker i skolan eller på en plats som är avsedd till undervisning.¹⁹⁴ Om arbetsuppgiften är en del av en praktik med handledning under utförandet. Eller om uppgifterna utförs av ungdomar som har avslutat studier för gymnasieutbildning eller liknande utbildning för just de arbetsuppgifterna.¹⁹⁵ Arbetet får inte heller störa en ungdoms skolgång.¹⁹⁶

5.6.4.1 Arbetsuppgifter

Ungdomar får anställas till de flesta typer av arbetsuppgifter så länge det inte innebär direkt fara för den minderårige.¹⁹⁷ De får inte heller anställas på ett arbete där de arbetar ensamma om det på arbetsplatsen förekommer kontanter.¹⁹⁸

5.6.4.2 Arbetstider

Den största begränsningen för ungdomars arbete är att arbetstiden inte får hindra skolgången. Ungdomar får arbeta i högst åtta timmar om dagen och med en totaltid på 40 timmars arbete under en vecka.¹⁹⁹ Det finns undantag för dessa tider och det är att ungdomar får lov att arbeta åtta timmar om dagen i genomsnitt under en sju dagars period, det kan då bli till exempel tio timmars arbete på en dag och sex timmars arbete på en annan dag. Det som spelar roll är att den totala arbetstiden inte överskrider 40 timmar i veckan.²⁰⁰ De ska ha minst tolv timmars ledighet i sträck under varje dygn.²⁰¹ Denna tiden ska vara mellan 22.00 – 06.00 eller 23.00 - 07.00.²⁰² Dygnsvilan får gå ner till en totaltid på elva timmar om arbete utförs på en arbetsplats där passet slutar mellan 22.00 – 00.00 på kvällen och startar mellan 05.00 - 07.00

¹⁹² AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 20 § mom.3.

¹⁹³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁹⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 4 §.

¹⁹⁵ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁹⁶ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 3 § mom.3.

¹⁹⁷ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁹⁸ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. Bilaga 1.

¹⁹⁹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21 § mom.3.

²⁰⁰ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21 § mom.3.

²⁰¹ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21 §

²⁰² AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21 §.

på morgonen. Detta gäller även om det är flera arbetspass under en dag och passen inte är längre än fyra timmar vardera.²⁰³ Under en vecka ska ungdomar ha minst två dagars ledighet, ledigheten får inte understiga 36 timmar i sträck och i det mån det går ska ledigheten vara förlagd till veckoslutet.²⁰⁴

6. Analys

Analysen är indelad i två underrubriker i utgångspunkt i kapitel 4 och kapitel 5, detta för att få en tydligare bild av vilket material som analyseras.

6.1 Barnarbete genom tiderna

Under början av 1800-talet infördes lagar och regler kring barnarbete. Till början i en långsam takt och med en hel del brister i lagstiftningen. Med varje lag som stiftades angående minderårigas arbete tillkom någon form av begränsning i arbetslivet för en minderårig, vilket tyder på att utvecklingen i lagar och reglering har utvecklats i rätt riktning sedan hantverks och fabriksordningen kom år 1846. I takt med lagar kring alla arbetstagare, oberoende ålder växte också en mer omfattande reglering kring barnarbete fram. Skolan fick en större roll i ett barns uppväxt redan under 1880-talet men med många undantag. Runt 70 år senare, år 1950 när skolplikten infördes blir det tydligare att skolan skulle ha en stor del i barnets liv och ett barns möjlighet till att anta arbete begränsades. När skolplikten infördes så stoppade det barn från att vara fastanställda och begränsade tiden barn kunde lägga på arbete. Intressant med detta var att även om det var skolplikt så kunde företagsägaren kräva att barnet skulle vara ledig från skolan om den behövdes i produktionen. Men med takt att mer och mer lagstiftning infördes kring barnarbete fick skolan en viktigare uppgift, skolan såg till att barn fick vara barn och inte utsättas för arbete eller uppgifter som var skadliga för dem. Redan under 1800-talet kan man se att lagar och regelverk är beroende av varandra och att all lagstiftning som fanns var behövlig för att skydda barn. Bokindustrier och sågverk var två branscher som stod utanför lagstiftningen en längre tid och då de sysselsatte en stor del av minderåriga som utförde arbete, var avsaknaden av reglering kring minderårigas arbete fortsatt stort in på 1900 talet. År 1912 stiftades arbetsskyddslagen, i med denna räknades även branscherna som stod utanför lagstiftningen in. Regler som skulle begränsa farligt arbete tillkom också och fick

²⁰³ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21 §.

²⁰⁴ AFS 2012:3. *Minderårigas arbetsmiljö*. 21§ mom.2.

tidigt betydelse. Listor med förbjudna jobb som hela tiden utökades kom runt 1930 talet, detta visar på att man hela tiden har arbetat aktivt med att förbättra regleringen och försökt utöka lagar efter behov som fanns på den tiden och på så sätt försökt skydda de minderåriga.

Obligatoriska skolgången och barnbidraget är två saker som är viktiga för begränsningen av ett barns möjligheter att arbeta. Föräldrar som var beroende av deras barns inkomster kunde efter barnbidraget klara sig fast barnet enbart var i skolan och inte på arbete. Under 1950-talet till 2000-talet var det i första hand 1949 års arbetarskyddslag och 1949 års arbetsskyddskungörelse som reglerade barnarbetet. År 1977 lagstiftades AML och detta ledde bland annat till att åldersgränsen för att anta arbete höjdes till 16 år. Reglering och lagstiftning kring barnarbete blev sedan succesivt hårdare och tydligare. Även undantagen blev färre och striktare speciellt under 1980-talet då det infördes fler regler kring farliga arbetsuppgifter, ensamarbete och arbete som innebar någon form av belastning.

6.2 Rättsligt material idag

I förarbeten och lagkommentarer till både arbetsmiljölagen och arbetstidslagen framgår det att införandet av hårdare och tydligare regler är i huvudsyfte för att skydda barnen i arbetslivet och begränsa i vilken utsträckning barn får lov att arbeta. Utvecklingen av reglering och lagstiftning har idag lett fram till att i praktiken ska inte barn arbeta. Vilket framgår även från utvecklingen kring lagar och reglering förr i tiden. Detta klargörs genom skolplikten och att den ska fullföljas av alla barn i Sverige. Barn får däremot lov att arbeta enligt lagstiftningen och de regler som finns idag. Den största påverkan på vad barn får lov att göra och hur mycket arbete de får lov att utföra regleras beroende på vilken ålder barnet är i. Kapitel 5.6.2 – 5.6.4.2 redogör för under vilka omständigheter barn får lov att arbeta och hur barn i olika åldrar delas in enligt AFS 2012:3, som är den föreskrift som AML hänvisar till när det kommer till minderårigas arbete. Indelningen är yngre barn i åldern 0–13 år, äldre barn i åldern 13–16 år och ungdomar i åldern 16–18 år. I AFS 2012:3 framgår det att yngre barn får lov att utföra arbete i hemmet, i vilken omfattning är upp till vårdnadshavaren att bestämma. Detta kan eventuellt leda till att barn arbetar alldeles för mycket då det inte finns någon form av kontroll för denna typ av arbete. När det kommer till reglering kring arbete för yngre och äldre barn är det likt på många sätt, att vårdnadshavare måste godkänna att barnet får arbeta gäller för både yngre och äldre barn. Även när det kommer till längre perioder av ledighet från skolan är det samma för yngre och äldre barn, under exempelvis sommarlovet så ska barn

ha minst fyra veckors sammanhängande ledighet enligt AFS 2012:3. Lagstiftning och rättsmaterial som finns om ungdomars arbete är inte lika utförligt som för yngre och äldre barn. En av anledningarna till detta kan vara att de har slutfört sin skolplikt. Även om det står i AFS 2012:3 att ungdomars arbete inte får lov att störa dennes skolgång så finns det ingen skolplikt som tvingar en ungdom att befinna sig i skolan. Det rättsliga material som finns för ungdomar i arbete sätter en del begränsningar för utnyttjande av ungdomar i arbetslivet. Dock så är arbetstider, arbetsuppgifter, vila osv. snarlika hur de vuxnas arbete är reglerat. En av de största skillnaderna från vuxnas reglering i arbetslivet och ungdomar är arbetstiden. Det finns ett förbud för ungdomar att arbeta på natten och det är lagstiftat att dygnsvilan för en ungdom ska ske under nattens timmar.

När det kommer till FN:s konventioner så behåller landet sig rätten att reservera sig mot konventionen genom att enbart ratificera en konvention. Detta kan bli ett problem för länder som ingår avtal med FN och sedan inte följer innehållet i konventionen men fortfarande kan säga att man har en viss konvention i landet. Att Sverige valde att göra FN:s barnkonvention till en del av lagstiftningen stärker de rättsliga skyddet för barn i arbetslivet. FN:s barnkonvention skyddar barnets rättigheter, en del av konventionen, punkt nummer 24 handlar om att barns hälsa ska prioriteras. Nummer 28 handlar om rätten till skolgång. Nummer 31 handlar om rätten att vara fri och nummer 32 handlar om att ett barn inte får utsättas för fara. Konventionen täcker upp de eventuella luckor som finns i lagstiftningen sedan innan. Att anta konventionen som lagstiftning och att den ska väga tyngst i rättsfrågor leder till att barnens skydd för utnyttjande i arbetslivet förstärks. Med detta i åtanke skulle i princip konventionen räcka som lagstiftning mot barnarbete och barn skulle ha samma, om inte bättre skydd än vad som fanns i Sverige förr. ILO:s konventioner har också lett till ett bättre och mer omfattande skydd mot barnarbete. Från ILO:s grundläggande rättigheter som ett medlemsland måste förhålla sig till, ingår det att landet ska arbeta för att avskaffa barnarbete. Att enbart vara medlem i ILO ger ett bra skydd för barn i arbetslivet, att Sverige även ratificerat ILO:s konvention nummer 183 stärker skyddet. Om ett barn utsätts för någon form av arbete med fara för dennes hälsa ska omedelbara åtgärder tas till för att stoppa arbetet.

7. Slutsats

I Sverige finns idag bra och utvecklad lagstiftning samt rättsligt material som reglerar barnarbete. Arbetsmiljölagen är överlag generell och gäller alla arbetare, medan AFS 2012:3 riktar in sig på minderåriga. Vägledningen till arbetsmiljöverkets föreskrifter är utformad på ett sätt som ger stöd vid tolkning av AFS 2012:3. Vägledningen gör så att regler och gränser blir lättare att förstå, samt bidrar till att tillämpningen av lagar och regler utförs på det sätt dem är tänkta att användas på. Arbetstidslagen är enbart tillämplig på minderåriga om det inte nämns något om arbetstid i föreskrifterna. Precis som arbetsmiljölagen är arbetstidslagen generell och gäller för alla arbetstagare oavsett ålder och används när man behöver utökat stöd eller tolkning av föreskriften. Skollagen påverkar regleringen av barnarbete genom att den begränsar tiden som minderåriga har till att utföra arbete. I Sverige skedde förändringar i regleringen av barnarbete sakta om man utgår från tidsspannet men varje regel och lag som införts genom åren har gjort skillnad och byggt upp det vi har idag. Lagar och regler har utvecklats successivt för att se till arbetarnas bästa, både när det gäller vuxna och barn. De lagar och regelverk som används i Sverige idag fungerar i samspel med varandra.

Arbetstidslagen och arbetsmiljölagen täcker alla som utför arbete oberoende ålder, det leder till att AFS 2012:3 blir en viktig utgångspunkt när det kommer till reglering av barn i arbetslivet. Det är också AFS 2012:3 som innehåller mest riktlinjer och information om minderårigas arbete. Där nämns bland annat arbetstider, vila och arbetsuppgifter som är tillåtna eller förbjudna och vilken ålder som barnet måste vara i för att få utföra olika typer av arbetsuppgifter. Det är en utförlig föreskrift som är lätt att tolka och tyda. När det kommer till vad barn får utföra för typ av arbete och vad det finns för reglering kring arbetstider och arbetsuppgifter, så är yngre och äldre barns regler om arbete snarlika, de största skillnaderna finns i undantagen. Kategorin ungdomar är den åldersgrupp som skiljer sig mest från de andra två. Vad ungdomar får och inte får utföra för arbete är snarlikt vad en vuxen får utföra. Detta kan förklaras med att de har fullgjort sin skolplikt och skollagen är därför en viktig del av lagstiftningen kring barnarbete.

Både ILO:s och FN:s konventioners påverkan har bidragit till att lagar och regler i Sverige blir svårare att bryta. Det samma gäller för EU-direktiv 94/33/EG som tvingade Sverige att ändra och anpassa lagstiftningen. Att Sverige sedan valde att sätta in undantag till lagen kan anses märkligt men då finns det den andra lagstiftningen och föreskrifterna som reglerar undantaget. På så sätt kan det utläsas att allt rättsligt material som berör barnarbete i Sverige

idag fungerar i ett samspel med varandra. Lagar, regler och hur man förhåller sig till dessa är påverkade av varandra och det krävs balansering dem emellan för att få till fungerande lagstiftning och rättsligt material. Ett exempel är skollagen genom skolplikten ser till så att barn måste vara i skolan och inte på arbete under dagarna då de har skola. Arbetsmiljölagen tillsammans med AFS 2012:3 och konventionerna ser till så att barn inte utnyttjas eller på något sätt utsetts för fara och ohälsa. Arbetstidslagen ser till så att vila, paus och ledighet måste följas. Skulle det uppstå tveksamheter eller en fråga om vem som täcks av lagstiftningen så finns konventionerna och täcker upp de eventuella luckor som finns. Tillsammans bidrar det till att tiden då ett barn kan utföra arbete på och i vilken omfattning ett barn får utföra arbete är begränsat och vid anställning av en minderårig ska det rättsliga materialet som idag finns tas i beaktning. Således har regleringen kring barnarbete i Sverige genom århundraden förändrats till det bättre och skyddet för minderåriga i arbetslivet är generellt sätt tillräckligt.

8. Summary

Since ancient times child labor has been found throughout the whole world. Legislation and rules regarding child labor have emerged gradually and in this essay I want to investigate how the regulation of child labor in Sweden are today. And how the development has been during two centuries. My two question of issues are *under what conditions can children under the age of 18 gain employment in Sweden today?* And *when was the first legislation governing child labor established in Sweden and how have it developed over the last two hundred years?*

When it comes to labor children are divided into groups depending on their age. Every group of age has different conditions for working. There is legislation in various forms of work tasks, working hours, rest periods and school duties depending on the age of the child. Developments of the legislation and rules have gradually become better and restrictions have been placed on the exploitation of children in the working life.

Käll- och litteraturförteckning

Författningar

AF KOMITÉN. Lag angående minderåriges och kvinnors användande i arbete.

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

Arbetskyddslagen (1912:206)

Arbetskyddslagen (1949:1)

Arbetskyddskungörelse (1949:208)

Arbetslöslagen (1982:673)

Kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten (1930:344)

Kungörelse om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten (1949:209)

Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)

Skollagen (2010:800)

Offentligt tryck

AF KOMITÉN. *Betänkande. Förordningen den 18 november 1881. Minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering.* Stockholm 1892: Kungliga boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner 1892.

AFS 1980:13 Minderåriga i arbetslivet.

AFS 1982:3. Ensamarbete.

AFS 1996:1. Minderåriga i arbetslivet.

AFS 2012:3. Minderårigas arbetsmiljö.

Arbetsmiljöverket. *Om minderårigas arbetsmiljö.* Stockholm: Leanders Grafiska 57372, 2013.

Dir. 2013:35. Översyn av barnets rättigheter i svensk rätt.

DS 2001:10. Mänskliga rättigheter i Sverige – en kartläggning.

DS 2019:23. Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Fabriks- och handtwerks-ordning, af kongl. Maj:t i nåder fastställd den 22 december 1846.

ILO:s konvention, nr 182, om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete.

Motion 1986/87: U536. Åtgärder mot barnarbete.

Proposition 1976/77:149. Om arbetsmiljö m.m.

Proposition 1981/82:154. Om ny arbetstidslag m.m.

Proposition 1989/90:60. Om minimiålder för tillträde till arbete.

Proposition 2000//01:93. ILO:s konvention och rekommendation om de värsta formerna av barnarbete.

Proposition 2009/10:165. Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

Proposition 2017/18:186. Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Riksdagens protokoll 2013/14:124. Torsdagen den 12 juni.

SOU 1955:41. Arbetarskyddsutredningens betänkande.

SOU 1981:5. Ny arbetstidslag.

SOU 2011:57. En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner.

SOU 2016:19. Barnkonventionen blir svensk lag.

UNICEF. Barnkonventionen

Offentligt tryck från EU

Rådets direktiv 94/33/EG. Om skydd av minderåriga i arbetslivet.

Litteratur

Böcker

Bjurman, Eva Lis och Olsson, Lars. *Barnarbete och arbetarbarn*. Stockholm: Nordiska Museet, 1979.

Blyme, Hans, *Arbetsmiljölagen (1977:1160) kommentaren till 5 kap. 2 §*, Karnov.

Danelius, Hans. *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. 3 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2007.

Engwall, Kristina och Söderlind, Ingrid. (red.). *Barndom och arbete*. Umeå: Boréa Bokförlag, 2008.

Ewaldsson, Per, Gullberg, Hans & Rundqvist, Kar-Ingvar. *Arbetstidslagen i lydelse den 1 juli 2014: kommentarer och författningar*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2014.

Gullberg, Hans & Rundqvist, Karl-Ingvar. *Arbetsmiljölagen i lydelse den 1 juli 2018: kommentarer och författningar*. 18. uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik Ab, 2018.

Holm, Anders & Kellgren, Jan. *Att skriva uppsats i rättsvetenskap – råd och reflektioner*. Polen: Pozkal 2007. Författarna och Studentlitteratur 2007.

Melander, Jan & Samuelsson, Joel. *Tolkning och tillämpning*. 2 uppl. Uppsala: Författarna och Iustus Förlag AB, 2003

Peczenik, Alexander. *Juridikens metodproblem*. 2. uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag AB, 1974.

Yrkesinspektionen. *1890 – 1940*. Stockholm: Statens reproduktionsanstalt, 1940.

Artiklar

Eliason, Marianne. *Rättsuppfattning, rättskällor och rättsbildning*. SvJT 2004.

Jareborg, Nils. *Rättsdogmatik som vetenskap*. SvJT 2004.

Olsen, Lena. *Rättsvetenskapliga perspektiv*. SvJT 2004.

Peczeniks, Alexander. *Rättsordningens struktur*. SvJT 1974.

Sandgren, Claes. *Om teoribildning och rättsvetenskap*. JT 2004.

Internetkällor

Arbetsmiljöverket. Historik-Arbetsmiljö nu och då. <https://www.av.se/om-oss/125-ars-jubileum/#55> (hämtad 2019-12-10)

Arbetsmiljöverket. Lagar och andra regler om arbetsmiljö. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/lagar-och-regler-om-arbetsmiljo/> (hämtad 2020-05-18)

Barnbidrag. Barnbidragets Historia. <https://barnbidrag.info/barnbidragets-historia/> (hämtad 2019-12-10)

FN-förbundet. Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna. <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-med-manskliga-rattigheter/sa-skyddar-fn-de-manskliga-rattigheterna/> (hämtad 2020-01-21)

ILO. World report on child labor 2015. https://www.ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_358969/lang--en/index.htm (hämtad 2019-11-27)

Lagen. Lagtolkning. <https://lagen.nu/begrepp/Lagtolkning> (hämtad 2019-11-28)

Landsorganisationen i Sverige. Internationella arbetstagarorganisationen (ILO). https://www.lo.se/start/internationellt/internationella_arbetsorganisationen_ilo (hämtad 2020-01-20)

Ohchr. Treaty bodies Treaties. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=168&Lang=EN(hämtad 2020-01-21)

Ohlininstitutet. Sverige: Reform. <http://ohlininstitutet.se/liberala-biblioteket/sverige-reformer/> (hämtad 2019-12-10)

Paragraf. ändringar i arbetstidslag. <https://www.paragraf.nu/1982:673?from=2014:660> (hämtad 2020-01-23)

Regeringen. Arbetsmiljöverket. <https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/arbetsmiljoverket/> (hämtad 2020-05-16)

Regeringen. Vad är mänskliga rättigheter. 2018. <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/> (hämtad 2020-05-16)

Regeringskansliet. Barnkonventionen som svensk lag. <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/barnkonventionen-som-svensk-lag/> (hämtad 2020-01-21)

Regeringskansliet. Idag blir barnkonventionen svensk lag. 2020. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/01/idag-blir-barnkonventionen-svensk-lag/> (hämtad 2020-05-18)

Regeringskansliet. Regeringskansliets rättsdatabaser. <http://rkrattsbaser.gov.se/sfsr?bet=1982:673> (hämtad 2020-01-23)

Riksarkivet. Grundskolan införs. <https://riksarkivet.se/grundskolan-infors> (hämtad 2019-12-11)

Skolverket. Skolplikt och rätt till utbildning. 2019. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning> (hämtad 2019-11-26)

Sveriges riksdag. 1842: Folkskolan införs i Sverige. <https://www.riksdagen.se/sv/valet-2018/riksdagsvalet-i-undervisningen/demokratins-historia/demokratilinje/1842folkskolan-infors-i-sverige.-stora-delar-av-folket-far-nu-lara-sig-lasa-och-skriva--men-manga-romer-och-samer-saknar-mojlighet-att-ga-i-skolan./> (hämtad 2019-12-16)

UNICEF. Fakta om barnarbete. 2018. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-14)

UNICEF. Vad innebär det att ratificera barnkonventionen? <https://unicef.se/fragor/vad-innebar-det-att-ratificera-barnkonventionen/> (hämtad 2020-05-16)

UNICEF. Vad menas med inkorporering och transformering. <https://unicef.se/fragor/vad-menas-med-inkorporering-och-transformering/> (hämtad 2020-05-16)

UNICEF. Vissa barn arbetar 14 timmar om dagen. <https://unicef.se/fakta/barnarbete> (hämtad 2019-11-27)

Övriga källor

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om minderårigas arbetsmiljö. 2018.
<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/minderarigas-arbetsmiljo-foreskrifter-afs2012-3.pdf> (hämtad 2019-12-06)

Arbetsmiljöverket. Så får barn och ungdomar arbeta. 2015.
<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/broschyror/sa-far-barn-och-ungdomar-arbeta-broschyr-adi043.pdf> (hämtad 2019-11-21)

ILO. Marking progress against child labour. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_221513.pdf

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_221513.pdf

Statistiska Centralbyrån. Arbetskrafts prognos 2002.
https://www.scb.se/contentassets/aab280221d444035b997ee7cd5da55a7/uf0516_2002a01_br_am78st0201.pdf (hämtad 2020-01-26)